

Muzica nouă în ultima zi a Festivalului Enescu

Ansamblul cameral de instrumentiști format din soliști ai orchestrei Filarmonice "Würth" este pentru prima dată pe scena unui Festival Internațional iar motivul este vârsta fragedă a ansamblului. Filarmonica Würth poartă acest nume pentru a fost înființată de către omul de afaceri german Reinhold Würth și de soția sa Carmen, din dorința de a îmbogăți cultural landul german Baden-Württemberg și nu numai. Ansamblul orchestral beneficiază și de o sală nou construită în care își desfășoară repetițiile și majoritatea concertelor. Prima manifestare cu public a avut loc aproximativ cu un an în urmă, în luna iulie 2017, în cadrul evenimentelor *Würth Klassik Open Air 2017* și l-a avut ca invitat pe dirijorul Kent Nagano.

Faptul că ansamblul nu are mulți ani de experiență în spate nu înseamnă că nu este unul de o înaltă calitate artistică, dimpotrivă, membrii săi sunt artiști cu experiență în cele mai prestigioase orchestre germane și nu numai iar concertmaestrul este violonistul român Cătălin Desagă, artist cu numeroase apariții solo și în concerte camerale în renumite săli europene de concert.

Programul ales a fost o provocare pentru ansamblu, în primul rând ca lungime – concertul a durat aproape de 3 ore. Compozitorii din repertoriu au fost majoritar străini, excepție au făcut Mihaela Vosganian cu lucrarea *Ciaccona con canone* pentru vioară și orchestră de cameră și Ulpiu Vlad cu lucrarea *Flori de câmp* pentru cvartet și orchestră de coarde, totul sub bagheta dirijorului Facundo Agudin.

Debutul concertului a fost cu lucrarea Mihaelei Vosganian, o lucrare compusă în 2009 pentru vioară, orchestră și sunete procesate. Această piesă face parte din seria ciclurilor denumite de către autoare "paradigmatică" și în care ea își propune "să epuizeze pe parcursul mai multor lucrări reiterarea unei matrice cu elemente specifice de vocabular și sintaxă". Pe lângă această lucrare, din ciclu mai fac parte *Un altra ciaccona* pentru vioară și *Quasi un altra ciaccona* pentru vioară și mediul electronic. Atracția Mihaelei Vosganian pentru arta polifonică, mai cu seamă prin experiența ei ca profesor de polifonie de la Universitatea Națională de Muzică București se îmbină cu arta muzicală contemporană, rezultatul fiind un gen muzical hibrid, între passacaglie și ciacconă, cu inspirație dintr-un cântec tradițional armenesc pe care autoarea l-a mai folosit în 1995 în lucrarea *Interferențe armene*. Lucrarea are 12 variații puse în valoare de dialogul permanent dintre solist și materialul electronic preînregistrat. Tehnicile folosite includ procedee canonice și de superpoziționare polifonică care intră în interferență cu discursul solistului, în persoana violonistului Cătălin Desagă. Ceea ce este distinctiv în această lucrare și de fapt,

în toate lucrările din ciclu este prezența temei abia la finalul lucrării, datorită faptului că structura clasică a ciacconei, ca formă, este recurentă și transformată pe parcursul celor 12 variațiuni. În ultimii ani de creație, Mihaela Vosganian a abordat o nouă direcție în arta ei, cea a cărei fondatoare se declară, *trans-realismul arhetipal*. Această nouă orientare spirituală și estetică își propune, pe de o parte, să reitereze funcțiile arhetipale ale artei iar pe de alta să dea o nouă dimensiune suprarealismului, denumit trans-real, concepte care se regăsesc în cele mai recente creații ale sale.

În continuare îl reîntâlnim pe Ulpiu Vlad, tot în ipostaza de compozitor de muzică camerală, cu lucrarea *Flori de câmp* pentru cvartet și ansamblu cameral. Instrumentiști din cvartet nu sunt identificați vizual ci doar sonor, plasarea lor în cadrul orchestrei dând unitate sonoră și în același timp un tip de spațializare a dialogului dintre ei și orchestră. Ulpiu Vlad aduce publicului aceleași sonorități delicate, diafane, dar nu în sensul de repetare ci în sensul de redescoperire, de reinventare, de fiecare dată altfel cu fiecare opus al său. Tensiunile nu lipsesc, mai ales dacă ne referim la dimensiunea ritmică a piesei, dar ele sunt de fiecare dată rezolvate, deschise, prin subtile procedee componistice. Diviziunile ternare și diverse variații pe acestea parcă sunt o preocupare marca Ulpiu Vlad, ca și atenția pe care o acordă melodiei. Toate instrumentele din cvartet sunt puse în evidență, compozitorul având grija de

Filarmonica Würth, dirijor Facundo Agudin

a acorda fiecăruia dintre ele importanța cuvenită. Timbrul fiecăruia este exploatat pentru crearea unei atmosfere de sonor luminos, de spațializare, de deschidere, inclusiv în final când ultima intervenție a viorii l lasă loc de multiple continuări și înțelesuri muzicale.

Cei patru compozitori străini care au urmat în program au prezentat parcă o panoramă completă și un itinerar muzical inedit prin muzica europeană și extraeuropeană. Compozitorul israelian Ari Ben-Shabetai a încercat aducerea spiritului lui Mahler în sala de concert prin lucrarea concertantă *Mahler doesn't live here anymore (but his spirit lingers on...)*. Nu pot să nu mă gândesc dacă titlul e inspirat din drama regizată de Martin Scorsese cu titlul identic doar că acolo Mahler era Alice. Lucrarea se dorește un tribut muzicii simfonice a lui Mahler, de unde și utilizarea generoasă a calităților timpanistului, un instrumentist care s-a remarcat pe tot parcursul concertului.

Lucrarea fost urmată de una mai puțin incitantă, cea a compozitorului francez François Nicolas, *Ricercares heterophonique*, care l-a avut ca solist la pian pe Horia Maxim. Trebuie să mărturisesc că am fost cucerită mai mult de ideile compozitorului pe care le-am ascultat ulterior la Forumul compozitorilor decât de muzica sa, cu o partitura extrem de densă și greu de deconat. Mladin Tarbuk, dirijor și compozitor croat, a fost, însă, o surprinză plăcută în ambele ipostaze, și de autor al lucrării *Sebastian in dreams* din concert dar și de vorbitor la ultima întâlnire a Forumului Compozitorilor din aceeași zi. În programul de festival apărea lucrarea *Sinfonia da camera*; nu am înțeles niciodată de ce concertele de muzică contemporană sunt cele mai predispușe schimbărilor și nu doar în Festivalul Enescu ci în general. Aproape mereu apar surprize și mereu m-am întrebat de ce? Asta e însă o altă discuție. Revenind la lucrarea lui Tarbuk, se pare că ea îl are ca sursă de inspirație pe fiul compozitorului și întreaga piesă este o călătorie în tărâmul oniricului, extrem de inspirată

și de sugestivă. Un bravo în plus pentru basist care a făcut față cu succes unei partituri solicitante a compozitorului croat. Elmar Lampson este ultimul compozitor din program și trebuie să spun că plasarea lucrării lui la finalul concertului nu a fost deloc inspirată. Lumea își pierduse deja răbdarea iar lucrarea a fost de o dimensiune nepotrivită. Muzical, piesa se construiește în jurul percuției care va deveni un partener egal al orchestrei. Sunt de luat în seamă și intervențiile flautului care nu poate fi denumit solist dar ale cărui momente sunt importante și marchează puncte esențiale în construcția piesei. Linia melodică cu care intervine, mereu aceeași și foarte puțin transformată, este completată de quasi-leitmotivul lucrării adus de vioară, o succesiune de terțe mari ascendente care mi-au amintit oarecum de muzica compozitorului polonez Henryk Górecki din Simfonia sa a III-a. Fiind atent la flautistă am realizat cât de puține femei sunt în ansamblul orchestral dar am uitat degrabă acest aspect pentru că toată atenția mi-a fugit către impresionantul arsenal al

percuționistului. Pe bună dreptate, pentru că lucrarea lui Lampson este, totuși, un concert pentru orchestră de coarde și percuție.

Acest eveniment încheie seria de manifestări dedicate Muzicii Secolului XXI, în care eu consider incluse și alte concerte care nu au fost așezate în caietul program sub această titulatură. M-am bucurat să găsesc un public mai numeros în această ediție de festival față de acum doi ani și cred că programarea concertelor la Sala Radio a oferit o mai mare deschidere și vizibilitate acestor manifestări. Discuția asupra reconectării cu publicul este, însă, una complexă și care a căutat răspunsuri la întrebări și în dezbaterile din cadrul Forumului Compozitorilor care a avut loc, ca o completare binemeritată, la Universitatea Națională de Muzică. Îmi doresc ca la ediția de peste doi ani să vad cel puțin aceeași compozitori valoroși dar și ansambluri care merită să fie puse în valoare prin profesionalismul și dragostea de care dau dovadă pentru muzica contemporană.

Andra APOSTU

Piața Festivalului

L-am cunoscut ca elev, mi-a plăcut ca violonist și l-am apreciat ca dirijor, iar în concertul de acum, l-am admirat pentru distincția și temperamentul său, dublate de o temeinică stăpânire a literaturii muzicale abordate (Purcell, Mozart, Ceaikovski) și mai ales de calitatea – destul de rar întâlnită în rândul confrăților săi – de fin acompaniator, la el câștigată probabil prin îmbinarea dintre vocația de instrumentist (în orchestră sau solist) și de dirijor (cor și orchestră), calități ce i-au consolidat cunoștințele și dezvoltat abilitatea interpretativă.

Dar dacă pe dirijor îl cunoșteam și practic știam la ce venisem, de pianista Mădălina Pașol nu auzisem până acum, drumurile noastre sonore neintersectându-se, deci nu aveam nici cea mai mică idee despre cine e, ce cântă și,

So very Mozart

Cu toate că nu agreez concertele clasice care se desfășoară în spații deschise – oarecum vraiste -, cu foarte puține excepții: Piața Operei din Zürich, peluza din Regent's Park (Londra), Colosseumul din Roma, unde în afara muzicii prezentate, se pot auzi doar sunete armonice adiacente locului: ciripit de păsărele, ocazionale picături de ploaie, foșnetul frunzelor sau clopotele bisericilor, am fost totuși și în Piața George Enescu din capitală – locație mai puțin norocoasă decât cele menționate mai sus, ea, din păcate, „beneficiind” permanent de zgomote neprietenoase și iritante. Am fost, deoarece la această ediție a Festivalului Internațional de notorietate, ce poartă numele marelui compozitor, Piața Festivalului a găzduit, pe lângă programe interesante, reprezentative pentru componistica românească/universală și performanța unor muzicieni de certă valoare, veniți din toate colțurile lumii (soliști vocali sau instrumentali, orchestre, formații camerale, dirijori), care prin elocvența lor au bucurat publicul foarte numeros.

Un astfel de concert a avut loc marți, 5 septembrie, la care mărturisesc că mi-a motivat prezența, în primul rând dorința de a-l revedea pe dirijorul Tiberiu Oprea, a cărui carieră am urmărit-o, în salturi, ce-i drept, încă de când de abia se înfiripa.

Mădălina Pașol, Tiberiu Oprea

Foto: Loredana Băltazar